

1681

Tycho Brahe.

Žiwotopisný nástin

od

Ferdinanda B. Mikowce.

54 F 609

(Ke třistaleté památce narození Tychona.)

W Praze 1847.

Tisk a sklad Jar. Pospíšila.

J e l e n o w i

Spisowatel.

O animae illustres, o ter quaterque beatae,
 Est quibus aetherae scandere cura domos
 Hinc tua laus Ptolomaeo viget, fundamina prima
 Ta structore ingens ara habet Uraniae.
 Proxima debetur tibi, magne Copernice! per te
 Longe alta ac praeclara itur ad astra via.
 Tertia Tychoni propria est, sed maxuma, cuius
 Vivet Atlantaeus semper in orbe labor.
 Posteritas sic grata viris, quibus inclytis aether
 Panditur, ut quorum sidera scandis ope;
 Teque sub his ducibus coeli penetralibus infer
 Ingenio ut superes pennipotentis polos:
 Quam sapit ille, etenim qui-quis super aethera vectus
 Et terram et nihili terrea cuncta ducit.
 Henricus Hoferus.

Weliký tento hvězdář, jehož, ač cizozemec byl, nicméně právem mezi první okrasy vlasti naší počítáme, kterou, nalezna bezpečného outočiště i štědré podpory u dwora nauk milowného panovníka, spolu s jinými výtečníky věku svého oslawowati pomáhal, narozen jest na zámku Knutsdorpu w Dánsku dne 14. prosince 1546.

Staroslavný rod pánů de Brahe pochází vlastně ze Švédska, a dal půlostrowu skandinawskému znamenité státníky, wůdce, ba i krále. Též wedlejší, w Dánsku kwětouci ratolest toho domu požíwala weliké wáznosti a byla zpříbuzněna s nejšlechetnějšími rodínami: Bilde, Trolle, Gyldenstern, Rosenkrans, Rosensparre, Rude, Longe, Ulestade, Ronnor, Eriksholm, Axelstone, Stormwuser, Markeman a j.

Tychůw otec byl Otto de Brahe na Knutsdorpu, matka jeho Beata Bildowa, dcera Klaudia de Bilde a Eližběty rozené Ulestadowé. Tycho byl nejstarší z pěti synů, sester měl též pět: Alžbětu, Marii, Axelii, Kristinu a Žofii; bratři jeho byli: Steen, Jörg, Kristian a Kanut.

Již v nejmladším věku opustil Tycho dům otcovský, jsa brzy po narození svého bratra Steena adoptován od svého strýce Jiřího Brahe, jehož manželství s Ingerii Oxonovou bezdětné bylo. V zámku svého strýce požíval Tycho výborného vychování, jehož pomocí výtečné schopnosti jeho ducha brzy znamenitě se vyvinovaly.

Sotva třináct let star odebral se na vysoké školy do Kodaně, kdežto na 21. srpna 1560. připadlo zatmění slunce ponejprv vzbudilo diváckého v něm hvězdářského genia. V únoru 1562. opustil vlast svou, která neuspokojovala více ducha jeho po vyšších vědomostech toužícího, odebral se do Lipsku. Strýc jeho zaopatřil ho dostatečně penězi a přidal mu zvláštního mentora. V Lipsku, ačkoli při právnické fakultě zapsán, obíral se Tycho nejvíce mathematickými a hvězdářskými studiemi. V professoru Janu Homeliowi našel výborného učitele a v Bartoloměji Skultetovi nennavného, o závod studujícího spoludruha.

V třetím, roce jeho pobývání na Lipské universitě povolala Tychona zpět do vlasti smrt strýce a pěstouna jeho Jiřího Brahe, a však brzy opět, proti vůli příbuzných svých, navrátil se do Němec, aby se dále mohl vzdělávati v oblíbených svých vědách. Nejprv studoval ve Wittenberce, kam se byl r. 1565. přibral, ale již na podzim téhož roku vypudil ho tam odtud vypuklý mor. Tycho wolil k dalšímu se cvičení vysokou školu Rostockou. Právníctví byl již docela zanechal a žil toliko mathematice a hvězdářství.

W Roztokách studował kromě něho ještě jiný dánský šlechtic, jménem Manderup Pasberger. S tím swadil se Tycho při jednom bále, oba se rozdurdili i došlo na souboj, w kterém Tycho přišel o hodný kus swého nosu, což stalo se dne 29: prosince 1566. Od té doby nosil Tycho falešný nos z jakési smíšenini stříbra se zlatem.

Na to zůstal Tycho ještě asi rok w Roztokách a pozorował tam i popsal připadlé na 9. dubna 1567. zatmění slunce. Na podzim téhož roku opět na krátký čas vlast swou nawštíwil. Rok 1568. stráwil dílem w Roztokách, dílem we Wittenberku. Roku 1569. odebral se do Lawink w Hořejším Falcku, w kterémžto městě slavný swého času Cyprian Lwowský ze Lwowic * matematiku a hwězdárství přednášel. Tycho

---

* Cyprian Lwowský ze Lwowic (aneb jak dle tehdejší mody učených jmeno své polatinil: Leovicus a Leonica) byl rodič Kralowéhradecký a umřel w Lawinkách 25 kwětna r. 1574. Na jeho smrt složil Bernard Sturm následující chronodistichon:

Vrbani splendente die, sic parca ferebat,

Carpli iter lethi triste leovicis.

Dle svědectví velikého swého žáka náležel Lwowský k největším hwězdárům swého času, ačkoli pojet astrologickým bludem tehdejšího věku we výsledcích swých často příliš daleko chodil. Úsudek Tychůw o Lwowském čleme w *progymnasmatis astronomiae instauratae*. Četné, po Lwowském pozůstalé rukopisy dostaly se pánům Fuggerům. Tiskem vyšly následující: *Tabulae positionum pro variis ac diversis poli elevationibus* — *Tabulae Eclipsium ab anno 1554 usque ad 1605* — *Ephemeridum novum atque insigne opus* — *De conjunctionibus magnis insignioribus superiorum pla-*

pilně čtení jeho poslouchal a spisy jeho studoval, a oba brzo tak se seznámili, že pospolu pracovali a společná pozorování činili. Dle svědectví současných měl Tycho ze všech svých učitelů nejvíce děkovati Čechovi Lwowskému.

Z Lawink odebral se Tycho do Augsburku, kdežto seznámil se s učenými bratřími Pawlem a Janem Křtitilem Heinzlem. Spřízněné duše nacházejí se; brzy vešel s nimi v úzké přátelství a odstěhoval se do Göggineckého zámečku, náležejícího Pawlu Heinzlovi a vzdáleného půl míle od Augsburku. Zde Tycho bez ustání pozoroval a psal. Dle jeho udání a pod bezprostředním jeho dozorem zhotovili mu Augsburská umělci hvězdářské nástroje řídké dokonalosti a velikosti, které brzy wábily z blízka i z daleka obdivovatele do Göggink. Mezi těmi nástroji byl jmenovitě i obrowský sextant, pak jeden kwadrant, * ježto 24 mužů jen s velikým namáháním wynesti mohlo na jeden pahorek w Gögginecké zámecké zahradě, a wzorek nebeské

---

netarum, solis defectibus et cometis in quarta monarchia cum eorum affectuum historia — De judiciis nativitatum — Inventum astrologicum de latitudinibus planetarum — Opus insigne Cypriani Leovicii a Leonicia, mathematici excellentissimi, de magnis superiorum planetarum conjunctionibus, solis defectibus et cometis in quarta monarchia; his ad calcem accessit prognosticon ab anno Dni 1564 ad 1584.

* Pohrichu tento výtečný nástroj již po pěti letech zkázu wzal, jsa neprikryt nechán w zámecké zahradě, až jej bouřka roztloukla.

koule. Zmiňuje se o nich Petrus Ramus, * jenž Tychona w Gögginkách nawštíwil a jeho učeným pracem se obdivował, co nejchwalněji we spisech swých, wyznáwaje, že nic podobného nikde newiděl; i powzbůzował Tychona k zewrubnému popsání swých nástrojů a způsobi jich zkotowení.

Roku 1571. nastoupil Tycho zpáteční cestu do Dánska přes Ingolstadt, kdežto krátký čas pozdržel se u Filipa Appiana.

We vlasti nalezl na ujcí swém, hraběti Steenu Bildowi, dobromyslného podporowatele a -mecenáše swých učených prací. Steen Bilde wystawěl mu na vlastní outraty w starém opatství Heeritzwalde blíže Knutsdorpu hwězdárnu, kdežto se Tycho zcela odewzdal lučebním a hwězdárským studiím, wíce nových zhwězdění pozorował a powěstnou hwězdu roku 1572. nalezl a popsal. Tuto hwězdu spatřil nejprw Tycho w nebeském znamení Kássiopcy $3^{\circ} 20' \text{ A. R. a } 62^{\circ} 55'$ declin. W prwní době swé widitelnosti překonávala hwězda tato leskem i welikostí wšecky ostatní, ani Krasopaní newyjímajíc, ano byla i za dne dobře widitelná. Přišního roku ubýwalo ji lesku, až r. 1574. zcela zmižela, a od té doby až podnes nebyla wíce widěna. ** Tato hwězda byla předmětem prwního spisu Tychonowa, kterýžto na powzbuzování přátel swých, professorů lé-

---

* Tento slavný učenec brzo na to, sotwa do Paříže se wrátil, stal se obětí krvavé noci Bartolomějské.

** O této hwězdě psali též Čechové Cyprian Lwowský a Tadeáš Hájek z Hájku.

karství Jana Pratensia a Františka Ripensia w Kodani u Wawřince Benediktiho vydal.

W tuto dobu připravil se o přízeň většíc části přibuzných svých, na šlechtickou svou krew hrdých, když powznese se nade všecky předsudky stawů a nad svým knížecím rodem se zapomena za manželku pojal krásnou Kristinu, dceru sprostého sedláka z Knutsdorp a vlastní svou poddanou. Nicméně však sláva jeho donesla se až k trůnu Fridricha II., který s ním seznámiti se žádal. I představil ho u dwora vyslanec francouzský. Král brzo sobě oblíbil tak vzácného učence a přiměl ho k tomu, aby přednášel w Kodani matematiku a hvězdárství. Tedy ku konci r. 1574. měl Tycho Brahe svou přistupní řeč co řádní professor matematiky a hvězdárství na akademii Kodaňské, a však professuru tuť jediný toliko rok podržew znova do Němec se vydal.

Zde nejprwé pomeškal w Kasselu, kdežto ho panující lantkrábě Hessen-Kasselský Wilém, jse weliký přítel hvězdárství, s obzvláštní poctou přijal. Když pak po krátkém čase z Kasselu odcházel, musel slíbiti lantkráběti Wilémowi jakož i synu jeho Mauriciowi, že s nimi w stálém dopisování setrwá. Na to nejdříve nawštíwil Tycho Augsburské své přátele Pawla a Jana Heinzla, pak procestowaw Německo i Šwejcary nawštíwil ostrovní město Benátky. W Řezně přítomen byl korunování na císařství Rudolfa II. (1. listopadu 1575.) Mezi množstwím učenců, k slavnosti této ze všech zemí se seblých, nejvíce zalíbil se našemu Tychonowi český zemský protomedikus

a královský tělesný lékař Tadeáš Hájek. Obapolných přátelství od té doby nepřetrženým dopisováním se udržovalo.

W nejtuzší zimě vrátil se pak Tycho Brahe, provázen německým malířem Tobiášem Gemperleinem, do Dánska, maje w oumyslu, opustiti vlast svou se ženou i s dítětem (dcerou Majdalenou) a usaditi se w Basileji, kteréžto město se mu nade všecky posndspatřené bylo zalíbilo.

A však vysokomyslnost krále Fridricha II. brzo změnila oumysl Tychonůw. Zvyklý, nčené a umělcé podporowati, powolal ho i hned po jeho návratu do Kodaně, znechválil jeho předsewzetí, Dánsko opustiti, a napomínal ho, aby zůstaw we vlasti k oslawě její občinkowal, což aby bez překážky a starosti činiti mohl, darowal mu malý ostrow Hveen w Oresundu mezi Seelandem a Šony ležící a obdařil jej četězem slonowého řádu, nej přednějšího w Dánsku. * Královská listina od 15. kwětna 1576. pojistila mu vlastnictwí ostrowa Hveenu.

Na to stal se Tycho kanovníkem w Roeskilde a obdržel výnosnou sw. Wawřineckou prebendu i wíce manských statků w Norwegách. K wystawění zámku na Hveenu a zřízení založené tam býti mající hwězdárny

---

* Dánský slonový řád náleží mezi nejstarší. Kanut VI. založil jej ku konci 12. století, a král Kristian I. obnovil jej r. 1458. Welikým jeho mýstrem je vždy král dánský, počet rytířů obmezen jest na 30, a wedle řádu toho nesmi se nositi žádný jiný — jest to jaksi zlaté rouno seweru.

a dílny wykázány mu byly veliké summy ze státního pokladu.

Ostrow Hveen jest jako stvořen k tomu, býti druhé Tusculum a outočiště učeného, zvláště pak hodí se k hvězdárským pozorováním. Jest to ourodná, dobře vzdělaná vysočina. Za časů Tychových stálo tam porůznu 40 selských domů, mezi nimi bujně vlálo obilí a zelenaly se louky. Wůkol stály ovocní stromy a w nižinách rostly olše a lískowiny. Též zvíře nebyl nedostatek, daňků, zajíců a pernaté zvíře bylo w dostatečné hojnosti. Nacházely se i stopy staršího obyvatelstwa toho ostrowa: starý kostelik sw. Ibba a zříceniny čtyř středověkých hradů. U starých nazýwal se Hveen Venusia.

Nejvyšší místo ostrowa wywolil sobě Tycho za stanoviště swého zámku, jemuž dal významné jméno Uranienburg (arx Uraniae). W prwních dnech srpna 1576. byl položen k němu základ. Prwní kámen, nad kterýmž se nádherné stavení klenouti mělo, spustil do hloubky Karel Dancæus, wyslanec krále francouzského při dánském dvoře a Tychonůw obzvláštní ctitel a přízniwec. Stawění pokračowalo dle Tychonowa návrhu welmi rychle, a brzy stála tu dokonána velikolepá budowa, založena do čtwerhranu a opatřena statnými věžemi. Wnitřní prostranstwí bylo čo nejlépe rozděleno a použito. Hořejší patra zaujímaly síň knihowní, museum, dvě jídelny a dlouhá řada hostinských a domácích pokojů i jizeb pro studenty a famuly, jichžto vždy veliký počet býwal okolo Tychona. W přízemí měli četní umělci a řemeslníci dílny swé, podzemní prostranstwí obsaho-

walo sklepy, sklady a lučební dílny, w nichž stálo 16 prepouštěcích pecí. Hwězdárské nástroje stály na dwou k seweru a jihu položených wěžích, jichžto střechy, chtěl-li kdo hwězdy pozorowati, pomoci zvláštního, wtipně smyšleného ústroje daly se rozewřiti a odstraniti. Kol zámku byl založen krásný park a obora, a w nich šedesát rybníků a wodojemů wykopáno. Woda z nich odtékající hnala kola, jenž sloužila spolu obyčejnému mlýnu, papírně a jirchárské walchowně. Asi 60 kroků k jihu od Uranienburgu wznášel se na pahorku zámeček, zcela k učeným pracem odhodlaný, jenž obsahowal pamětihodné podzemní pozůřistě. Tycho Brahe jmenowal jej hwězdním hradem (Stellæburgum) a nejmnožší swůj čas w něm tráwil. Že Uranienburg ani w uměleckém ohledu pozadu nezůstáwal, za to ručí nám umělci, jenž přičinili se k jeho stáwbě a wykrášlení: stawitel Jan z Embdenu, malíři Tobiáš Gemperelein a Jan z Antorfu a zlatník Jan Krol. Tycho-nowo museum zdobila wyobrazení Hipparcha, Timocharida, Ptolemæa, Albategna, Alfonse, Koperníka, lantkráběte hesského Mauricia a jiných mužů. Nejwzácnejší ale kus byla podobizna Koperníkowa, od něho samého dle zrcadla malowaná. Wyčtení dlouhé řady wýtečných hwězdárských nástrojů, které se w Uranienburku nacházely a z wětší části tamtéž dle udání Tychonowa a pod jeho dozorem zřetoweny byly, leží mimo meze tohoto žiwotopisného nástinu. Ouplné poznamenání jejich nechť sobě zwědawý čtenář wynajde w dopisech Tychonowych k lantkráběti hesskému. Kromě jiných památností měl prý Tycho též welmi uměle složeného automata w

podobě člověčí, tak zvaného *spiritum familiare*. W pozdějších letech založil Tycho na Hveenu i knihtiskárnu, jižto řídil mu Kristof Weyda. Z té však toliko dva úplné spisy vyšly; některé byly sice započaty w Uranienburgu, ale — což jakožto typografické kuriosum povšimnutí hodno jest — dokončeny teprwa w Praze. *

Na tomto půwabném ostrowě prožil Tycho Brahe w kole rodiny i žáků swých 21 šťastných let w samých studiích a učených pracech. Pobyt jeho na Hveenu byla nejčinnější, nejwíce obsahující doba jeho proměnlivého života. Zde pozorował mnohá zatmění slunce i měsíce i mnohé komety; zde sepsal výtečná swá wypočtení komet od r. 1577. a 1585. **; zde wymysлил (1582—87.) onu důwtipnou, nyní owšem již neplatnou soustavu, dle něho Tychonskou nazwanou, že země jest středem všehomíra, o niž otáčí se slunce a okolo toho ostatní planety. Zde určil poledník Smrtonošůw (1586.), doplnil soustavu stálic, nastínil základní náwrh k theorii měsíce i počátky theorie komet, a prwní welmi důkladně udel oučinky lámání paprsků. Mimo to zanášel se Tycho ještě silně alchymií a mnoho času obětował vyučování swých žáků. Mezi žáky jeho, w Uranienburgu wycwičenými,

---

* Monogramm Tychonowy knihtiskárny byl obraz starce a dítěte, sedících při nebeské kouli a nápisem: *Suspiciendo despicio*.

** Tychonowo pojednání o kometě r. 1585. leželo po více než dvě století nepoužito co rukopis; teprw r. 1845. vydal je H. C. Schumacher w Altoně na rozkaz Kristiana VIII., krále dánského.

byli nejznamenitější: Kristian Longimontanus, František Gansneb Tengnagel z Kampu a Petr Jakobi. Pod záštitou Tychonowou kwětlo ne Hveenu w brzce netoliko hwězdárství, nýbrž i jiné wědy a umění tak utěšeně jako w kterékoli skwělé residenci aneb slavné uniwersitě. Nejwzácnější osoby, mezi nimi i korunované hlavy, a nejwýtečnější učenoci nawštěwowali powěstný po wší Ewropě Uranienburg. Královský jeho příznivec Fridrich II. a manželka jeho Žofie, rozená princezna meklenburská, jedna z nejučenějších dám swého času, byli vícekráte hostmi jeho.

Dne 4. dubna r. 1588. utrpěl Tycho Brahe bolestnou ztrátu úmrtím swého královského příznivce Fridricha II. Jelikož prworozený jeho syn a dědic trůnu, Kristian IV. (nar. 12. dubna 1577.) sotwa teprw jedenácte let měl, dostala se vláda s pominutím owdowělé králowny Žofie čtvera výborům říšské rady: kanceléři Nielsu Kaasowi, admiralu Petru Munkowi, Jiřímu Rosenkransowi, náměstníku jutlandskému, a královskému důchodnímu Křištofu Walkendorpowi co poručníkům nezletilého krále.

Tato poručnická vláda měla se k Tychonowi zpočátku obzwláště laskawě a uctiwě; potwrdiwiši mu wšecka nadání, od předešlého krále obdržená, wyplatila mu ještě 6000 tolarů k zjednání nowých nástrojů a dala mu na státní outraty wystawěti w Kodani hwězdárnu, které však Tycho jen málo kdy použíwal.

I z cizích zemí docházely ho nowé pocty. Wzdálená uniwersita Bononská poslala mu pochwalné psaní,

a císař Rudolf II. udělil mu r. 1590. výsadu, moel které všem knih tlačitelům i prodavačům w římsko-německé říši zakázáno bylo, činiti patisky Tychonových spisů a prodávati je, pod pokutou konfiskaci a 20 hříwen zlata. Podobné výsady uděleny mu byly w rozličných časech i od jiných mocnářů.

Skotský král Jakub nawštíwil r. 1590. s manželkou i dworanstwem Tychona na Hveenu a pobyl u něho celých osm dní, požíwaje společnosti slawného učence a prohlížeje bedliwě wzorné jeho zřízení Uranienburgu w interesu wědy. Král, sám ochotník we hwězdárství i básnictví, rozmlouwal mnoho s Tychonem, nejwíce o soustawě Koperníkowě, a ké cti hostitele swého wíce básní improvisowal. Při odchodu wybídl Jakub našebo hwězdáře, aby si nějakou milost od něho wyžádal. Skromný Tycho zamítl weškerou lichou poctu i dar peněžitý a toliko dwa pěkné anglické chrty si wywolil, jenž mu obzwláště se byli zalíbili; a však — jak později uwidíme — byl to dar osudný, zkázy plný. Skotského krále následowal jiný wznešený host — wévoda Jindřich Julius Brunšwický.

Mladý král dánský byl Tychonowi od srdce přizniv. Nedalo mu to, aby uespatřil opět důstojného muže, ježž za žiwobyti otcowa toliko w záti jakési wídati byl obwyknul, ježž od nejprwnějšího mládí ctil a milowal; též žádal widěti jeho w celém swětě powěstný zámek a wýtečnou jeho zřízení. Roku 1591. wyprawil se k němu, prowázen četným dworanstwem. Několik dní pomeškal w Uranienburgu, rozmlouwaje s Tychonem o zewrubnostech mnohých wěd, we kterýchž časně uzrálý duch

královského mládence dosti byl zběhlý. Nejvíce rozmlouváno bylo o lodním stavitelství a hydrotechnice; bylať totiž Kristianowa zamilovaná myšlénka zvelebení dánského loďstva. Poručil Tychonowi i uèkolik urozených mladíků k wycwičení we vědách k námorstwu potřebných, začož mu znamenitý roční plat wykázal. Znamenaje Tycho, že králi mezi všemi nástroji nejvíce líbí se mosazná, silně pozlacená nebeská koule z vlastní jeho dílny, na kteréž pomoci řemeslného stroje ukazowalo se pohybowání slunce, měsíce a některých hwězd podle Tychonské soustavy, žádal ho, aby ji co dar přijmouti ráčil. Nad tím král takové potěšení jewil, že zlatý řetěz, na kterém podobizna jeho wisela, s krku sejma Tychonowi jej na šíji zawěsil.

Nyní však stahowala se těžká mračna, zatemňujice jasný posud obzor Tychonůw, až konečně r. 1596. slunce štěstí jeho zastínila. Zmíněné počty wždy více popouzely proti němu jeho záwistníky — a který znamenitý muž nemá takových? — k tomu přistoupily pikle četných wznešenců, s nimiž se byl pro nerowný sňatek swůj zneprátelil, a pletichy uniwersity Kodaňské, jemu nepřizníwé. Tři nejmocnější a nejznamenitější jeho nepřátelé ale byli: říšský kanclíř, starý odpůrce jeho nynější říšský rada Manderup Pasberger a královský důchodní Krištof Walkendorp na Glornpu. Tento poslední měl k němu kromě všeobecné, na záwisti založené zášti ještě jinou osobní, a sice následkem pŕtky se psem. Chrti, Tychonowi od krále Skotského darowaní, leželi wždy před jeho dveřmi a nikoho k pánu swému nepouštěli, kdykoli tento w studie byl zabrán.

Při oné pak návštěvě krále Kristiana na Hveenu byl Walkendorp, jenž nacházeje se též v královském komonstvu jednou časně ráno k Tychonowi do komnaty wstoupiti chtěl, od jednoho z oněch chrtů napaden. Z toho powstal hluk, Walkendorp a Brahe swadili se prudce, událost ta donesla se ku králi, a ten Tychonowi za právo daje vytýkal Walkendorpovi jeho nezpůsobnou popudliwost. Tento přísáhl hwězdáři pomstu, Rozličné však okolnosti odložily ji na více let, w kterémžto čase Walkendorp stal se nejvyšším hofmistrem na místě Rosenkransowě, Ostatně byl Walkendorp velmi schopný státník a veliké zásluhy sobě získal o blahé Dánské, ale chování se jeho k Tychonowi zůstane ne-
wymaritelnou skvrnou na jeho jinak čtné powaze, je-
jižto jedině wada byla prchliwost.

Předzvídalť Tycho pro sebe zlou budoucnost, neboť věděl, že nebude moci na dlouze odolati svým nepřátelům, kteroužto smutnou předtuchu svěřil učenému místokanceléři království českého, Jakubowi Curtiow i, který, wyslán od císaře Rudolfa II., jej nawštíwil, aby ohledal zřízenost Urenienburgu. I netajil se mu s tím Tycho, kterak se obává, aby nepřišel brzy čas, jenž by ho přinutil opustiti drahou vlast. Curtius těšil ho mocnou podporou císařowou a zwał ho do Prahy, kdežto mu slibowal postoupiti veliký swůj dům, položený na Hradčanech a ke všem oučelům hwězdárským dobře zřízený *; kteréhožto přátelského pozvání Tycho siče na

---

* Dům Curtiuský dle wší podobnosti stál na tom samém místě, kde nyní Černínský palác,

ten čas nepřijal, jehož ale použití pro budoucnost sobě zanechal.

Wlastní pronásledování jeho počalo, jak zminěno, r. 1596. nepřátelé Tychonowi uměli proti němu počínati celou říšskou radu. Nejprw stěžováno si na zlý staw státní pokladnice i nawrženo, aby se rozličné dary a manské statky, jmenowitě ty, jenž Tychonowi propůjčeny byly, nazpět wzaly. Potom obžalowali Tychona, že královskou kryptu w Roeskilde, jejížto we stawu udržení jemu co kanowníku a požíwateli sw. Wawřinecké prebendy náleželo, spustnouti nechal, tak že klenutí škodu trpělo, střecha shnilá, wnitřek zanedbaný a sotwa jediné sklo w oknech celé jest. Tak ztratil Tycho jeden důkaz královské štědrosti za druhým, wšecky korunní statky a manství, od Fridricha II. dožiwotně jemu udělené a od říšské rady za nezletilosti nynějšího krále potvrzené, byly mu odňaty a on wškerých swých příjmů zbawen. Jediný malý ostrow Hveen, jenž sotwa 200 tolarů ročně nesl, byl mu ponechán, a to vše dalo se proti vůli, nejwíce i bez wědomí nesamostatného krále. Kancleř, který by se byl měl sklíčného Tychona ujmouti, sám pomáhal zbawiti ho jeho statků.

Nikdo ale tak twrdě a bezcitně s ním nenakládal, jako Walkeendorp. Chytře poukwi nepřítomnosti wědy ještě Tychonowi nakloněného krále, který tenkrát právě w Berlíně o doeru markraběte Jáchima Fridricha se ucházel (na podzim r. 1597.), wyslal na Hveen dva komissary, jenž měli zpráwu dáti wládě o prospěchu Tychonových hwězdárských prací. Ti wyjádřili se, dílem z kleuposti, dílem ze zlomyslnosti, že Tycho welí-

kou část peněz, jež byl od státu na zjednání hvězdárských nástrojů obdržel, na alchymické kuchtictví vynakládá, že celé jeho studium k žádnému rozumnému cíli nowede a spíše škodlivé jest nežli užitečné. Na tak slabé a podezřelé svědectví se opíraje vzkázal Wal-kendorp Tychonowi, který toho času právě v Kodani se nacházel, aby své hvězdárské a alchymické práce až na další poručení zastawil. Tycho sobě na to hořce stě-žoval v jednom listu k Vellejowi, nařikaje, že mu „ani we vlastní jeho zahradě w Kodani, ani na hvěz-dárně, pro něho tam od vlády zvláště wystawěné, ne-dowolují činiti astronomická pozorování.“

A však nedosti na tom, že mu bránili w jeho stu-dích; i osobně co nejtrpčeji ho uráželi. Jeden kráľow-ský komissar za druhým jezdili na Hveen, a pánové tito hospodařili tam jako hejno drancovníků. Lámali zámky a zámory, zapisowali všecy nástroje, w dílnách vše, páte přes dewáté, přehazowali a nezaswěcenýma rukama rýpali se w jeho knihách a spisech. Když pak se farář sw. Ibbský, wandelským sobě počínáním komissarů nej-výše uražen, práv nepřítomného pána zastal a čistým těm pánům jejich neslušné chování vytýkal, opowázil se jeden z kommissarů ruku swou wztáhnouti na důstojného kněze. A když Tycho wěc tu na soud wznosl, bylo Ko-daňskému městskému sudímu zakázáno, žalobu tu w po-sezení přednesti. Nadarmo snažil se bratr Tychonůw, Jörg Brahe, jenž byl jeden ze starších rad říšských, prostředkowati; proti mocnému nejvyššímu hofmistru ničeho nepořídil. Jakkoliw tato pronásledování dala se we jménn krále, přece uměli dobrého Kristiana od celé

záležitosti té wzdsłowati. Jak málo winy ostatně sám Tycho králi přičítal, dokazuje místo z jedné básně, v kteréžto zpívá:

„Tu quoque, magnanimi Frederici heroica proles,
Inscius hac culpa, rex generose, vacas!“

Takto se všech stran sklíčen musel Tycho konečně posledního prostředku se uchopiti, i umínil sobě, opustiti newděčnou vlast. K tomu konci najal si velikou loď, na niž své knihy, drahé hvězdárské i alchymické nástroje a příprawy, pak lisy a kasy sazecké své tiskárny naložil. Některé však převýborné nástroje, postawené w podzemním pozorišti w Uranienburku, jimiž pro přílišnou hmotnost jejich nedalo se tak snadno s místa hnouti, musel k nemalému swému želu zpět zanechati.

W letě r. 1597. wstoupil s rodinou swou s většší částí žáků, kteří s mistrem swým rozloučiti se nechtěli, na loď. S jak těžkým srdcem Tycho s vlastní swou se loučil, kdežto neuznán a pronásledován byl, toho důkazem jest horující elegie, kterou o tom složil.

První cíl jeho cesty byly Roztoky, kde ještě z let studentských mnoho měl přátel. A však nakažlivé nemoci, jenž počaly we městě tom se rozmáhati, přiměly ho k tomu, že přijaw pozvání přítele swého, hraběte Jindřicha z Rantzowa, se vším učeným náradím swým na jeho zámek Wandesburg u Hamburku se odebral.

Přestěňování se Tychowo na půdu německou způsobilo nemalou sensaci. Sotwa byla se roznesla zpráva o jeho přístí na Wandesburg, i hned rozličné panující

hlavy a slavné university spěchali získati sobě velkého toho muže. Nejpriznivěji znělo pro Tychona pozvání, které mu ve jménu nizozemských států učinili kníže Maurio Nassawský a Olden Barneveld. Tycho očekával brzké povolání od císařského dvora do Prahy — kdežto byl tenkrát střed vši evropské učenosti a umění — nepřijal toho povolání, a však na důkaz wděčnosti své vyslal zamilovaného svého žáka Gansneba Tengnagla s čestnými dary ku knížeti Nassawskému. Císaři Rudolfowi i před jinými poroucheli jej sreibiskup Kolínský, císařův tajemník Jan Barvitius, nástupce zemřelého zatím Curtia* v místokancelřství Koraducius a Tadeáš Hájek.

Domnívaje se, že vyjednávání s dworem císařským snadno by se protáhnouti mohlo, dal Tycho již ve Wandesburgu některé své nástroje vybednit a činil s nimi některá důležitá pozorování. Zde učinil též sepsání více než 1000 stálic a dokončil při novém roce 1598. svůj pověstný, císaři Rudolfowi dedikovaný spis: *Astronomiæ instantiæ mechanica*, v kterém veliká část jeho nástrojů jest vyobrazena a popsána. K vyobrazením těm byla již větší část měděných ploch

---

* Český místokancelář Jakub Curtius ze Senftonowa, výtečný státník a přítel věd, umřel brzo po svém návratu z dánského poselství, jen teprve čtyřicet let star. Truchlici jeho wdova, Anna Maria, rozená Weberová z Bisembergu, pohřbila ho v klášteře augustiánském u sv. Tomáše na Malé straně, kdežto posud spatřuje se naproti zakřídě památník, postavený jemu s dětem jeho Šebestianu a Weraile, jenž byly ho předešly do onoho světa.

n dřevěných štoků na Hveenu zhotowena, ostatní ryl mu Hamburský mědirytec Filip Oht na zámku Wandesburském.

Jak welice nejznamenitější učenci jeho wěku Tychoha sobě wážili i autoritu jeho uznawali, dokazuje příklad známého Jana Mollera, dworního matematika a markraběte Brändenburského. Ten schwalně cestu wážil na Hveen, nalezná však k nemilému swému překwapení Uranienburg prázdný a pustý, pospíšil za Tychohem do Wandesburgu a žádal býti přijat od něho za žáka, prawě se hotovým býti, následowati jej kamkoli, kde by sídlo své wywolil. I David Fabricius stál se jeho žákem.

Příjemnost pobytu jeho na hostinném zámku Rantzowowě skálila trpká rozepře se šarlatánem Mikulášem Haymarem Ursem Dithmarsém. Ursus, Němec z Herstædtu rodilý, byl nasoukaný člověk, který pěst až do 18. swého roku swině, potom na studia se dal, w krátkém čase latinský, řecký a francouzský jazyk sobě oswojil a pak hlavně na matematiku, hwězdářství a filosofii se wrhl. Při jakýchsi schopnostech uměl sobě dryčnictwím a nestydatým chlubením se brzo nepřetržitě jméno získati. Procestowaw celé Německo i sewer skandinawský, roku 1584. i Tychonowa pohostinstwí na Hveenu užíwal, potloukal se nějaký čas na pomorských a pölských hranicích, kdežto w říjnu 1585. některé sady Tychonowy za své vlastní wydával. I byltě tak smělý, že je 1. Kwětna 1586. lantkraběti Hesskému podal. Tu obwínil jej i hned Tycho z plagiátu a též hwězdář lantkraběte, Křištof Roth-

mann a jiní pozdvihli mocně hlasů svých proti takové vědecké krádeži Ursowě. Zatím byl se drží ten dobrodruh stal dworním matematikem císaře Rudolfa a všesko vynakládal, by Tychona očernil a podezření plagiátu na něj obrátil. Jmenovitě dotknul se Tychona ve swém r. 1597. w Praze vyšlém spisu: „De astronomiæ hypothesibus“ velmi hanebně. * Ursus i pomahači jeho o zúvod nadávali Tychonowi způsobem nejsprostším. Mezi nimi byli Prušan Jan Truncius a Frejburský professor Jachim Rosalechius nejnestydatější, podkuřující spojence swého až k ustrnutí přirovnávali ho beze všeho s Ptolomæem a Kopernikem a nazývali králem hwězdářů swého věku, a jako uličníci na Tychona se sáпали. Jsouce však všickni tři slabi, odolati mu na cestě vědecké, wrhli se s posměchem — na způsob dnešních našich žurnalistů — na nepodstatné wedlejší věci ano i na tělesnou podobu jeho, i zmrzačený nos jeho za cíl špatných swých wtipů wywolice. Zdát se wěru, jakobychom před sebou měli čmáraninu některého moderního Minosa neb Rhadamanta w nějakém žurnále r. 1947., čtoucím polemiku Raymara Urša proti Tychonowi. Nestydělť se Ursus hlásati, že se w krátce ukáže, kdo výše stojí u wědě, on aneb Tycho, a nadával mu plácalů (!), bláznů (!), starých

---

* W Praze vyšly od Urša následující spisy: „Parentatio in pios manes illustris et generosi herois dni Jacobi Curtii.“ — „De astronomiæ hypothesibus seu systemate mundano tractatus astronomicus et cosmographicus scitu cum jucundus tum utilissimus. 1597.“ a „*XPONOΘEATPON* seu theatrum temporis annorum videlicet 4000. etc. 1597.

bab (II) a oslů we lwí kůži (III). Rothmannowo poctiwé jméno skroutil jakoby omylem tisku w Rotzmann.

Tycho neměl ho za hodna odpovědi, w důvěrných však listech k přátelům svým vícekrát se o té věci zminil. „Bez pochyby,“ píše 24. Března 1598. swému Longimontanowi, „četl jsi bídný hanopis mého plagiatora, onoho čistého medvěda, w kterém wedle nesčíslných nadávek nešetří mé i přátel mých cti. Nemám ho za hodna odpovědi, jelikož překročil všechny meze slušnosti a počestnosti; o to však se postarám aby bez trestu neodešel.“ Tycho obžalował Urša při hrdelním soudu z plagiátu a utrhaní ua cti. Ursus byl za winného uznán a ušel žaláři toliko rychlým outěkem z Prahy (r. 1598).

Dříve však, než se Tycho nadál, pozwal ho místokanclér Koradncins we jménu císařowé písemně ke dworu jeho do Prahy. I wydal se tedy na podzim 1598. se žáky a hwězdárskými nástroji swými na cestu, ženu i děti zanechaje we Wandenburgu pod ochranou hraběte z Rantzowa. Přisedšího do Wittenberka došla ho zpráva, že w Čechách mor zuří a císař, aby nákaze ušel, Prahu opustiti míní. I zůstal tedy Tycho více měsíců we Wittenberce. Za swého tam pobytu dokončil mnohé spletené astronomické počty a pozorował posledního ledna 1599. ouplné zatmění měsíce. Požíwál we Wittenberce hostinstwí welikého Jana Jesenského, jenž tenkrát na tamější universitě při hrozném shonu posluchačů lékařská přednášení držel. Tu získal sobě Tycho o vlast naši nemalou tu zásluhu, že

Jesenského k tomu přiměl, aby předawanou mu professuru na Karolínské uniwersitě Pražské přijal.

W zimě obdržel Tycho Brahe několik psaní od Koraducia, snažně ho wyzývajícího, aby sobě pospišil wydati se do Prahy, an císař sotwa dočkati se může jeho přístí. A však wody sněhowé a jarní powodně byly cesty tak nesjezdné učinily, že odejeti své z Wittenberka až k welkonočním swátkům odložiti musel.

Před Prahou přijat byl od wyslanců císařských. Do města wešlého přiwitali ho mezi nejprwnějšími Koraducius, Barvitius a starý přítel jeho Hájek. Císař sám přijal ho co nejwliídněji a nejłaskawěji, powýšil ho za swého tajného radu a wykázal mu znamenitý roční plat.

Za byt byl mu dán prostranný dům Curtiuský, jež elsař pro něj byl najmouti a zříditi dal. Přiměřenějšího doma pro Tychona sotwa bylo by se uwnitř zdi Pražských nalezlo. Jsa weliký a prostranný wyrównal se skwostností a elegancí wnitřku každému jinému panskému domu a k hwězdárským i alchymickým pracem byl od Curtia, w obou těchto wědách zběhlého a horliwého, tak wýborně zřizen, že Tycho w nowém swém pozoristi i dříve prwní čas jenom dosti málo změnil za dobré uzení.

Tycho brzo w nowém swém přibytku zdomácněl a wětší část swých nástrojů w domě Curtiuském postawiti dal. Činil pak swá hwězdárská porownání brzy tam brzy w staré holleji.

Znaleci i neznaeci, jenž Tychona nawštěwowali, stejně diwili se jeho hwězdárským nástrojům, které w takowé welikosti i dokonalosti nikdy před tím nebyli

widěli. Největší z nich postavil na mohutný podstavek uprostřed prostranného pozoriště domu Curtiusského. Podstavek ten ozdoben byl umění plnými malbami; na jedné straně viděli bylo podobizny krále Alfonsa, Ptolemæa Alexandrinského a Albategna; na druhé vyobrazen byl Karel V. maje u nohou svých Koperníka a Appiana; na třetí jevil se Rudolf II. a Tycho sám, sedíce za dlouhým stolem; čtvrtá ukazovala spastlý Uranienburg, nad nimžto vznášel se stín krále Fridricha II., dole pak byl nápis z pera slezského básníka Kristofa Arnolda:

„Uraniae sacrata domus, tuus incola ubi nunc?

Parte Rudolphæa, respice, Tycho sedet;

Solius auspiciis quia gloria digna Rudolphi,

Sub quibus astrorum grande perennet opus.“

Jakkoliw se Tycho za svého pobytu v Čechách — snad jenom císaři k vůli — více než jindy alchymií obíral, nicméně pěstoval hvězdářství, vlastní jeho životu dlohu, s touž neochablou horlivostí, a skoro každé ráno zastihly ho první sluneční paprsky sedícího při dalekohledu. W učených mužích Tadeáš Hájkovi, Bacháčekovi z Naumburka, Ladislav Stehlíkovi z Čenkova, Janu Barvitiowi, pak žáčích svých Jann Mollerowi, Dawidu Fabriciovi a Gamsneku Tengnaglowi našel schopné spolupracovníky. K těm později přidružil se i slavný Keppler, Němec rodem, jež císař do Prahy byl pozval, aby Tychonowi při hvězdářských jeho skoumáních kruce byl. Rudolf sám často s Tychonem wespolek pracoval a hvězdy pozoroval.

Hluk pohyblivého královského města, nepohodlná dworská etiketa, množství návštěv, kterými zahrnován byl, brzo se Tychonowi obtížily; nejvíce ale překáželo mu noční zvonění blízkých kapucínů při jeho hvězdárských pozorováních. I dal mu tedy císař na vůli, zvoliti sobě k obytu jeden ze tří královských zámků: Brandejsský, Benátský aneb Lisský. Tycho wyvolil sobě krásně položené Benátky na Jizeře. Obdržel tedy císařský hejtman Brandejsský Kašpar z Mühlšteínu nařízení, aby zámek Benátský zcela dle žádosti Tychonovy zřídil a jemu při všech učených pracích jeho co možná nápomocen byl.

Dne 20. srpna odebral se Tycho do Benátek, kamž ho i největší část jeho přátel následovala. Prál sobě nyní i rodinu svou okolo sebe míti. Pročež odeslal Tengnagla do Wandesburgu, aby ženu i děti jeho do Benátek doprovodil. Z Wandesburgu odskočil Tengnagel, provázen nejstarším synem Tychonovým, na Hveen, kdežto zařídili, že i zůstavení tam někteří drazí nástrojové do Prahy přenešeni byli. Brzo po svém příchodu do Benátek obdržel Tycho Brandejsským hejtmánem psaní od císaře, v němž ho žádal, aby mu zaslal elixir proti moru * a spolu

---

* Toto opětné vypuknutí moru, který v letech 1597. až 1599. Čechy vícekráte navštívil a v čase tomto 25.000 lidí ve vlasti naší zachvátil, zahnilo císaře z Prahy. Aby nákaze ušel, odebral se Rudolf s velikou částí svého dvoranstva do Plzně, kamž dne 14. září 1599. přijel a kdežto devět měsíců pobyl, přijav tam jedno ruské a jedno perské vyslanství. Plzňané uchystali císaři nádherný byt po pravé straně radnice. Nad lomenicí domu toho vznášel se

sdělil, kterak se dělá. K obojímu byl wolen a 7. září 1599. poslal císaři jak elixir tak i recept jeho.

Ještě w zimě měl Tycho to potěšení, widěti okolo sebe swou rodinu i dlouho očekáwaného Kepplera a wěrného žáka Křištofa Longimontana, který od času odchodu jeho z Hvennu od něho odloučen byl. W kole swých přátel ztráwil několik přešťastných měsíců na půwabných březích Jizery. Wěren swému heslu: „Ni moc ni nádhera, toliko uměn žezlo trwá“ — dělil i zde swůj čas mezi hwězdárstwí a alchymii. Nazýwal Benátky swým druhým Uranienburgem.

O zřízení Benátského zámku za Tychona tam obýwání jest nám málo známo, toliko nedokonalé plány přestawění zámecké wěže a dwa nápisy, které tam Tycho umístil, došly našeho wěku. Nad wchod do swé dílny napsal sám následující řádky:

„Quae Boeas renuit, Rudolphus sacra Secundus

Huc clemente manu transtulit Uraniae.

Auspiciis igitur lustrent nunc Caesaris orbem :

Claret ut ille solo, clareat ille polo.

Dum coelum astrorum, dum sol et luna manebunt,

Heinc tibi perpetuo nomina, Caesar, erunt.

Gratiaque astrorum auctori sit summa quod astra

Exilium in terris non tolerare sinit.“

---

pozlacený orel a nad wraty lesklo se zlaté *R.* Dům tento jmenowal se později domem císařským a z úcty dlouhý čas nikomu k obýwání se nepropůjčowal. To bylo později za důkaz powažowáno, že Plzňané nemaji žádného práwa k němu, a císař Ferdinand III. darowal jej r. 1638. jistému hraběti Trautmannsdorfowi.

Nade dwełmi do alchymického laboratorium  tlo se :

„Pyronomae secreta artis, quae terrea versat,
 Aetheris astriferi viribus analogi;
 Huc quoque Rudolphi traduxit cura Secundi,
 Dum simul Arctois haec reprobata forent.
 Ergo illi ut superus modo se manifestat Olympus,
 Sic referet gazas, infusa terra suas.
 Felix in terris Caesar, super aethera felix!
 Aetheris et terrae cui sacra bina patent.

Netrwal w ak pobyt jeho nu z mku Ben teck m ani pln  rok. Rozli n  nahodil  se nep ijemnosti a nepohodli pohnuly ho, wr titi se do Prahy. Nebylt  ani na sw m wenkovsk m s dle prost obt i n ch n w  t w. Nejwice obt  zowa i ho  asto p ich zej ci  lechtici a w ikoln  karab  n ci, kte  i s drzou zw dawosti dilnu jeho prohrab w j ce swou dot rawosti welice mu p ek  zeli. Tak p ipom n  se,  e jist   lecht  na, majitelkyn  sou edn ho statku, Tychonowy zlat  tinktury tak welice p ebrala,  e z alchymick  jeho dilny musela wyne ena b ti. K tomu p istoupily  ast  h dky se surow m a newzd lan m hejtmanem Brandejsk m, je-mu  wice na srdci le el braw a skot, ne li w ickni u en i a um elci cel  zem . I wzd lenost od hlawn ho m sta a nepohodln  i neprav deln  spojen  s n m, pak nedostatek ř dn ch mechanik  a řemesln k  w nejhli  m ok li nezř dka zdr  wal ho w jeho u en ch prac ch. Kone n    dal sob  c sa  m ti Tychona  ast ji okolo sebe, a tomuto sam mu na tom z le elo, dcery sw  u dwora p edwesti. W takow ch okolnostech bylo nejradn ji, op t p es dliti se do Prahy. Deu p es dlen  toho nen 

nám powědom, z jednoho však wysvědčení a poručného listu, Longimontanowi psaného, wyswítá, že již 4. srpna r. 1600. opět w Praze se nacházel.

W Praze bydlel nejdříve w jednom postranním křídle královského zámku. Hvězdárské nástroje jeho postaweny byly w královské zahradě. Pracował nyní nějaký čas w krásném letohrádku Ferdinandowském, wystawěném od wlaského stawitele Ferraboscce, w nynějších Chotkowských sadech. Později opět přestěhowal se do svého starého bytu w Curtiusském domě.

Tam opět welice mu překáželo noční klinkání Kapucínů. Tycho stěžował sobě císaři, a ten i hned odhodlán byl, hwězdáři k vůli nedávno teprw založený kapucínský klášter * zrušiti, an mu beztoho stawové čeští trpce vytýkali, že dopustil uwesti do Prahy nový řád mnišský. A w skutku již bylo na tom, že budou muset kapucini klášter svůj opustit, ale přimluwa arcibiskupa Zbiňka Berky z Dubé a Lipého a pana Zdeňka Wajtěcha Popela z Lobkowie wymohla, že wyhotowený již dekret na jich wypuzení zpět byl wzat; dříve však muselo býti dokázáno, že kapucini nejsou žádný nový řád, nýbrž pouze druh řádu františkánského, w Čechách již od dáwna trpeného. Bylo však nařizeno kapucínům, aby hodinky své před východem prvních hwězd odbýwali.

Bohužel však nebylo popřáno vlasti naší, wyteč-

---

* Založení kapucínského kláštera na Hradčanech počítá se od 23. kwětna 1600.

ného Tychona dlouho v lůně svém podržeti. Dne 13. října 1601. byl spolu s rytířem z Minkowic k tabuli pozván od Petra Woka, vladaře domu Rožmberského. Bylť statečně pito, a Tycho z přílišné ostýchavosti opominul jíti za svou nutnou potřebou a společnost opustiti. Nešťastné toho následky nedaly dlouho na sebe čekati, sotwa domů přišel; nebezpečně se roznemohl; bylť u něho nastoupilo úplné zaražení moči. Pět dní ztrávil Tycho beze spaní v nejkrutších bolestech, potom přišla zimniční horkost a třeslění. Teprv jedenáctý den své nemoci přišel opět k povědomosti o sobě, a však byl i tento den jeho poslední. Zawolav ženu i děti, též i žáky své k smrtelné své posteli žehnal je a ony pěti císařově; tyto dozoru Keplerowu poručil. „Přece nežil jsem nadarmo!“ bylo poslední jeho vzdechnutí.

Smutek pro Tychona byl všeobecný, sám císař Rudolf věnoval mu několik slz. Tělo jeho bylo dle žádosti císařovny pohřbeno v hlavním farním chrámě Týnském. Pohřeb jeho, jenž dál se 4. listopadu, byl skvělý a nádherný jako nějakého panujícího knížete. Bylť se shromáždilo nespočetné množství lidu, welmožové zemští, páni a rytíři, učení a umělci Pražští, též universita s rektorem, mistrem Janem Adamem Bystřickým z Bochova, v čele svém, prowadili smrtelné ostatky Tychonowy ku hrobu. Též nalezlo se několik Dánů, by poslední čest prokázali svému krajanu, mezi nimiž byl meškající v Praze za svým řízením hrabě Erich z Wesingeburgku a Lindholmu. Slavný dr. Jesenský — nepomijitelné paměti — měl pohřební

řeč; Keppler a Pawel Colding složili truchlozpěwy na jeho oumrťi.

Nad hrobem Tychonowým (w hlavní lodi chrámu Týnského na pilíři před kazatelnou) wznáší se oupravný mramorový památník. Na něm wytesán jest zwěčnělý w žiwotní welikosti a w ouplném hawu rytířském. Ozdoben jest čestným řetězem, obdrženým od krále Kristiana, lewá jeho ruka opírá se na rukowěť meče, prawá spočívá na kouli nebeské, stojící na podstawci, ozdobeném erhy pánů Brahe, Bilde, Ulestage a Rude. Kol kamene běží latinský nápis, jehož český výklad jest tento:

„Ni lesk, ni poklady, -

Umění toliko žezlo wěčně trvá.

Roku páně 1601. dne 24. Hjna umřel jest šlechtěný a oswícený pan Tycho Brahe, pán na Knutsdorpu, přednosta Uranienburský a Jeho Cis. Král. Milosti tajný rada, jehož kosti zde spočívají.“

Nad wyobrazením Tychonowým nachází se památní tabule z bílého mramoru s obšírným latinským nápisem, jenž takto zní:

„Illustris et generosus dnus Tycho Brahe Danus, dnus in Knudstrup, arcis Uraniburgi in insula Hellepontici Danici Huenae fundator, instrumentorum astronomicorum, qualia nec ante sol uidit, ingeniosissimus idemque liberalissimus inventor et constructor, antiquissima nobilitate clarus, sua auctor, animo, quaecunque coelo continentur, immortalis gloria complexus. Astronomorum omnis saeculi longe princeps totius orbis commodo sumptibus immensis exactissimas intra minuta minutorumque partes triginta amplius annorum observationes mundo primus intulit. Affixa sidera intra minutum ejusque semissem restituit. Hipparchi solius ab orbe condito vel Diis improbos

(sic) in octava dnntaxat gradus parte conatus longissime antegressus utriusque luminaris cursum exquisite restauravit, pro reliquis erraticis solidissima tabularum Rudolphearum fundamenta jecit, mathematicarum peritis inveteratam Aristotelis et asseclarum doctrinam de sublunari cometarum novorumque siderum situ demonstrationibus invictis exemit, novarum hypothesium auctor in Spagyricis et universa Philosophia admirandus. Evocatus ab invictissimo Rom. Imperatore Rudolpho II^{do}. mirae doctrinae et candoris exempla dedit. Ne vixisse frustra vidisse videretur, immortalitatem etiam apud antipodas scriptorum perennitate sibi comparavit, planeque qualis (sic) esse, quomodo haberi maluit: nunc vita functus aeternum vivit. Ejus exuvias uxorisque triennio post defunctae, haeredes liberi sacro hoc loco composuerunt. Obiit quarto Calend. Novemb. Anni Christiani Dionysiaci MDCL. Actatis suae LV.“

Nejwyšše wznáší se erb Tychonůw s heslem jeho: „Esse potius quam videri“ (raději býti nežli se zdáti).

Tycho Brahe byl postavy dosti vysoké, silný a složitý, a v posledních letech jewil náchylnost k tloušťnutí. Obličej jeho byl přísný, ano zamračený, vysoké jeho čelo vráskami rozworáno. Swětlé, naryšawělé wlasý nosil prosto a krátce přistřižené, od hořejšího pysku wisely mu mocné kníry, dosahující až na okrnží okolo krku, brada pak jeho byla jen řídce porostlá. Zlatý jeho nos, jekkoli uměle byl dělán, nemálo znetwořowal jeho obličej; miwale obyčej nositi při sobě w zlatém pouzdrě líčidlo žiwotní barwy, jímž jej natíral. Oblek jeho byl obyčejně jednoduchý: hladký, žlutý žiwůtek, plundry, wlněné punčochy a střewíce s pentlemi, nawrch pak nosil šediwou, kožešinami podšitou řízu. Hlawu přikrýwal biretem z černého aksamitu, ozdobenou dwěma pštrosíma péroma, w dílně nžíwal obyčejně šediwé.

knukly. Bez čestného řetězu krále Kristiana nikam newycházel, slonovým však řádem řídce se ozdoboval.

Nejlepší podobizna Tychonowa byla prý ona, již Gempferlein vymalował na jedné stěně musea Uranienburského. Mezi četnými rytinami zasluhuje největsího povšimnutí ta, ježž nachází se, w jeho Progymnasmatís. I ta jest zdarilá, již učiuil Filip Kilian. Prahu dle mého vědomí chová jedinou půwodní podobizna jeho, jež malována jest žiwotními barwami na foliowém listu a přiwázána k exempláři jeho we Wandesburgu vyšlého spisu: „Astronomiæ instauratæ mechanica.“ Wlastně byla určena za dar pro pana Jana Zajíce z Hasenburku, a Tycho sám napsal pod ní své wěnowání. Nyní nachází se tato wzácnost w knihowně kláštera Strahovského.

Jakkoli zewnitrnost Tychonowa byla nepřítwětiwá, nicméně duše jeho byla čistá a ryzá. Wzdor neweselému swému pohledu byl nejlaskawější učitel, a všem, ježž okolo něho byli, w prawdě otcowský přítel, milował hru a žert a nepohrdal winem ani krásným pohlawím. Jak šlechetně se k poddaným swým chował, toho důkazem jest mezi jiným i to, že znaje se výborně w lékařství, i w nejchatrnějšť chalupě objewował se co ochranný anděl u lože nemocných poddaných.

Diwno však jest, že právě Tycho, který nejwíce horlil proti astrologii we špatném słowa smyslu a proti kabale, jmenowitě oné prwní nemohl se docela odříci, rozličnými příměsky mystickými se obklopuje i horoskopy stawě. Jeho elektrické nástroje, jeho samobyby a „spiriti familiares, když je někdy na mladší žáky neb se-

dláky pouštěl, mnohé mu činily potěšení. Nerozdílný od něho byl jeho šašek, jménem Lep, který jako oni dva chrtové nikdy od něho se newzdálil. O předpowidawosti tohoto šaška mnoho se zmiňují současní pramenové, ujišťující, kdykoli na Hveenu někdo se rozstonal, že vždy s jistotou napřed udal, zdali nemocný umře áneb se pozdraví.

Jestli jsme w nástinu tomto Tychonowo učené působení zewrub nerozebrali, stalo se to z předpokládání všeobecné jeho známosti. Nazývá ho slawný de la Lande prwním hwězdoslowcem, jenž kdykoli žil, a současníci jeho počtili ho příjmením nebenosného Atlanta dánského (cœlifer Tycho, Danorum Atlas). Méně známy budou ne nehojně právě básnické jeho práce. Básnil w řeči latinské a vždy versu elegiaco, w němžto obratně se pohybowal i nadšeně powznášel. Výtečnější z jeho básní před námi ležících jsou: elegie 116 distich na Uranii, elegie na Dánsko při odchodu jeho z vlasti, na nepřemožitelnou armádu španělskou, na nej přednější hwězdáře starowěkosti, na krále skotského, na salcburského biskupa Wolfganga Theodoricha a na přítele swého Ripensia.

Z nich dvě w překladu podáváme:

Na podobiznu Klaudia Ptolomea Alexandrinského.

Aj takowé měl oči, takowou bradu, ten těla souměr

Klaudius on Ptoloměj, kralowič oslawený.

Z oswěcena weruť, on rodu královského rodák byl,

Kde plodistwé Nyl zaplawujeť lužiny.

Arci ho královské neudůstojil úcty kopinník

Říman, ješto s ratí do všehomíra tekal.

Trpěliw on nesl ač bezděk, chowaje w duchu čáku
 Žet mu osud krašší oslawy winek uwil.
 Nesklamalať ho ta nádej, ač obihu Aigypťského
 Ani zboží hojných-z Nýlu nenashromadil;
 Než jako neyzazši jsa z obecných, však wysunul se
 Na wrchol oblasti, kdež ho nedostihl Řim.
 On to zajisté, ješto perem zobrazil je lehučkým.
 Libu s Ewropou, tež širokou Asii,
 Zreysowal Indickou prawlast od východu slunce
 Až kde nerozjhlým Thule ledem se bělá.
 Jen jedinou že nedotkl Ameriku, již se ni Římské
 Pěstě nedotkly a náš teprwa wystihl wěk.
 Tim se neuspokojiw příkreho dostoupil Olympa,
 Wýše nedostupné osmělil, aj, se přetěct!
 I zdariloť se, nebe, wšeliká že swětla nebeská
 Stráže ty nadzemské podrobil ostroumu.
 Říme, jdižž teď, a wítězstwimi swými se pochlub,
 Že překonal jsi Aigypť; on překonal, hle, tebe!
 Ty ndozhoubců krutýl přewládl jsi část wšehomíra,
 Přewládl on wesmír beze krweproliti.
 Říme, hle, ty k nebi tanto wystoupiti ses neodwázil,
 Tentot záhwězdí podmanil, aj, si duchem.
 Cožť ale diwno nade vše, počest twoje dáwno potuchla
 Wše twá wítězská sláwa leží w sutinách.
 Jméno pak umělce wěhlasna wěnc neuwadlý,
 Ješto, dokud wenčí oblohu hwězdy, kwěte.

Na Mikulaše Kopernika.

Ohromnou-li čeládka silou kdysi wládla gigantů,
 Žet, jako wyprawují, na hory kladli hory,
 A vstupujice pokoušeli se ztěct bání Olympa,
 Jakkoli Zewsůw mluw je wratolomno srázil.
 Oč jeden a jediny statný, šťastný, přemohutný
 Nad ty nade vše duchem wyhorowal Koprník!

Ješto zemi pracelou, a všecky zhůru wrcholky
 Wyzdwihl jest, ani blesk o čelo mu zawadil.
 Tamti zajistě, zdvihše silou proti Zewsu tělesnou,
 Boj všetečnē - šmělý popudil ho na se.
 Tento lahodnoduchý došel oblíby, jenž umem ostrým
 (Kdyžl sám Jupiter um) pronikl až do nebes. —

Tiskem vyšlé spisy Tychonowy json následující:

Tychonis Brahe Dani de nova et nullius aevi memoria prius
 visa, jam pridem anno a nato Christo 1572 mense Novem-
 bri primum cōspecta stella contemplatio mathematica.
 Hafniae impressit Laurentius Benedicti 1573. IV.

Tychonis Brahei Dani epistolarum astronomicarum libri, quo-
 rum primus hic illustriss. et laudatiss. principis Guilielmi
 Hessiae Landgravii ac ipsius mathematici literas unaque
 responsa ad singulas complectitur. Uraniburgi cum cae-
 saris et regum quorundam privilegijs 1596. IV.

Tychonis Brahe astronomiae instauratae mechanica. Wan-
 desburgi 1598. fol — Druhé vydání: Norinbergae apud
 Levinum Hulsium 1602.

Tychonis Brahe astronomiae instauratae progymnasmata. Ty-
 pis inchoata Uraniburgi, absoluta Praegae Bohemiae 1602.
 — Druhé vydání we Frankfurtě 1610.

Tychonis Brahe Dani de mundi etherei recentioribus phae-
 nomenis. Excudi prim. coept. Uraniburgi in insula Helle-
 sponti Danici Huenna, ast Praegae Bohemiae absolut. 1603.
 — Druhé vydání: Francofurti apud Godefridum Tamba-
 chium 1610.

Tychonis Brahei de disciplinis mathematicis oratio; cum prae-
 loquio Joach. Curtii Hamburg. Phil. et Medic. D. (Ham-
 burgi 1621. ex bibliopolio Frobeniano.

Tabulae Rudolphi astronomicae. Secundum Tychonem edidit
 Keppler. Ulmae 1607. Druhé vydání 1627.

Tychonis Brahei equitis Dani opera astronomica. Amstelodami 1699.

Historia coelestis ex libris commentariis manuscriptis observationum vicennialium viri generosi Tychonis Brahe Dani quos Imp. Cues. Rudolphus II. ex Dania in Bohemiam una cum ipso autore Braheo traduxit. Aug. Vind. 1666. Druhé vydání: Jussu Ferdinandi III. edita Ratisbonae 1672.

Observationes cometae anni 1585 Ureniburgae habitae a Tycho Brahe. Jussu serenissimi regis Daniae Christiani VIII. edidit H. C. Schumacher. Altonae 1845.

Pražská uniwersita: knihovna chová pod známkou 14. C. 20. swazek weskrze Tychonowou vlastní rukou psaný, dle našeho vědomí jediný to rukopis toho velikého hvězdáře ve městě našem. Jest psán latinsky a obsahuje 40 kwartových stran. Titul zní:

„Triangulorum, planorum et sphaericorum praxis arithmetica, qua maximus eorum, praesertim in astronomicis usus compendio explicatur

Tycho Brahe

1591.

In trigono invenies, satagit quae docta mathesis.

Ille aperit, clausum quidquid Olympus habet.

Ao. 1594. 13. Cal. Xbris.“

Wzácnost, w ohledu vědeckém ještě znamenitější, jest w též knihowně se nacházející vydání Kopernikowa nesmrtelného spisu: „De revolutionibus orbium coelestium libri sex,“ tištěné w Basileji r. 1566., jenž pochází z knihovny Tychonowy. od jehožto ruky téměř na každé straně poznamenání a přípisky na kraji se nacházejí.

Manželka Tychonowa, Kristina, přežila manžela svého toliko o tři léta a jest w Tejně podle něho pochována. Manželství jejich požehnáno bylo šesti dětmi, dvěma syny: Tychonem a Jörgem, a čtyřmi dcerami: Majdalenou, Žofií, Alžbětou a Cecilíí. Ze všech dětí byla Majdalena nejstarší, majíc při smrti otcově již 27 let. Alžběta wdala se později za Františka Gansneba Tegnagla z Kampu. *

Ten z počátku pomáhal Kepplerowi při pořádání pozůstalých učených spisů Tychonových a napsal předmluvu k jeho Progymnasmatis; později ale pronewěřiw se wědám wstoupil do státní služby. Rudolf II. učinil ho radou appellačním a arcikníže Leopold svým tajným radou. Brzo získal sobě ouplnou důvěru tohoto posledního, které však při zápletkách pasowských draze okusil. Při odchodu vojsk pasowských z Prahy byl na outěku jat a w okovech zpět do města přiweden. Zde byl od stawowské strany pro tajemství, w něž newyhnutelně zasvěcen býti musel, přísně dotazován. Přestál několik výslechů, w kterých jewil mnoho pewnosti powahy, která ho i při mučení neopustila, když 15. dubna 1611. na skřipec byl natažen. Tegnagel musel býti téměř bez pořizení propuštěn a zůstal napotom we službě domu rakauského. Za Ferdi-

---

* Gassendus myslí, že František Tegnagel oženil se s Tychonowou nejstarší dcerou Majdalenou, ale mylně. Mámeť před sebou dvě půwodní listiny, žádost od 10. ledna 1603. a reskript české komory od 7. ledna 1605., w kterých jewí se Alžběta co manželka jeho. Ano na oně první nachází se wlastnoruční její podpis: „Elisabeth Brahe, genaunt Tegnaglin.“

nanda II. přivedl to až za císařského tajného radu a byl při rozličných vyslanstvích potřebován. Umřel pak 1. prosince 1623. v 47. roce svého věku a pochován jest na Malé straně v chrámě maltežském u panny Marie pod křížem, kdežto podnes nalezá se náhrobek s vyobrazením jeho v životní velikosti a následujícím nápisem :

„Generosus nec non antiquissima nobilitate clarus dnus Franciscus Gansneb, dictus Tegnagel de et in Camp, ord. mil. christ. prior et eques. augustiss. Imp. Rudolpho II. ab appellationum, Ferdinando II. ab imperialibus et seren. arch. Austr. Leopoldo ab intimis consiliis, exantlatis tandem plurimis in legationibus eodemque periculosissimis adversitatum procellis, fidelissimis ac constantissimis ad mortem usque praestitis servitiis, calend. decemb. anno Christi MDCXXIII. aetatis vero XXXXVII. vita functus atque hic sepultus. Quod monumentum patri desideratissimo haeredes liberi p. c. —“

O osudu ostatních dětí Tychonových a hvězdárských jeho nástrojů máme jen neouplné zprávy. Brzo po jeho smrti jednal císař Rudolf s jeho dědici o koupi jeho nástrojů a knih skrze prostředníky : tajemníka svého Barvitia, Karla z Lichtenšteinu a presidenta české komory Štěpána Jiřího ze Sternberka. Jenom nerádi přivolili dědicové k ceně 20.000 tolarů, jelikož naději měli, že jim od jinud více podáváno bude. Když pak se shodli, bylo jim vyplaceno 5000 tolarů, ostatních 15.000 nemohlo pro okamžité vysílání císařského pokladu hned shledáno býti. Rudolf tedy pojistil dědicům Tychonovým listinou od 1. ledna 1602., že dlužné jim ostatní peníze pořádně

zouročeny býti mají. Dědicové žádali vícekrát o vyplacení, udávajíce, že pouze prodejem těch nástrojů tak dlouho zbůhdarma v Praze jsou zdržováni a nákladným při dvoře pobýváním do dluhů se uvrhli, ano odkazovali i dva věřitele své, malostranského dworského kupce Jana Reberika a Bernharda Fürsta s požadováními jejich na samého císaře, až tento konečně dne 9. června 1609. strany toho poslal ruční lístek od sebe ke komoře. Nařídil sice, aby bez prodlení zaopatrěny byly peníze dědicům Tychonovým, prokázal se však tak malicherným, že napomínal královského důchodního, jelikož dědicové upnstili již od ouroků za jeden rok, aby jim, bude-li možná, ještě několik tolarů utrhl. Tím způsobem opět se věc tak prodloužila, že do r. 1613. dědicové kromě oněch 5000 tolarů jenom ještě 2200 na srážku dlužné summy i ouroků z nich obdrželi. Po smrti Rudolfově žádali císaře Matyáše v Bndějovicích a Řezně osobně a vícekrát písemně o zaplacení, které i on ručním listem od 10. října 1613. nařídil. A však i tenkrát nedostali dědicové, jichž slovo wedl Jörg Brahe, více nežli 100 tolarů (!), jelikož se byli dopnstili té neopatrnosti, stěžovati sobě veřejně na takové prodlévání a powi-
dati, že po Tychonově smrti jedině winou císaře Rudolfa skrze 12 let jsou v Praze zdržováni, kdežto 20.600 tolarů přisadili a přes to všecko do dluhů se nvrhli. Po bitvě bělohorské museli pánowé i slečny Brahe jakožto horliwí protestanti Prahu opnstiti. Jörg Brahe obrátil se z ciziny se žádostí na Ferdinanda II., kterýžto mu dowolil až do skončení té věci

w Čechách pobýti a 18. prosince 1628. z Wídně královské komoře psal, aby sobě s tou věcí pospíšila. Král. komora odeslala všecky písemnosti, týkající se koupě Tychonových nástrojů „Gegichmilostem Panum Commiczarzům k Reformaczy narzizenim.“ Kterak věc wypadla, není nám vědomo, kwitanci však dědiců Tychonových na oněch 15.000 tolarů jsme nikde nenalezli.

Zatím zůstaly nástroje ty dílem w cisarské zahradě, dílem w jedné přízemní komoře Curtiuského domu složeny, w třicetileté pak válce zkázu wzaly. W Praze alespoň známe jen jedinký nástroj Tychonůw: železný sextant na dřevěném podstavci, jímž se zdejší hvězdárna honosí.

